

БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 📠 +359 (0) 2 954 95 93, www.babh.government.bg

СЪЗДАВАНЕ НА КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА ОТ ФАКТОРИ
ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ТУБЕРКУЛОЗАТА
ПО ГОВЕДАТА (ТГ) В ЕВРОПА*

Проф. д-р Бойко Ликов

Още през 50-те години ТГ е проблем за почти цяла Европа- 59% от фермите в Германия са заразени (1952 г), както и всяка четвърта ферма във Франция (1954 г). Поради зоонозия характер на заболяването, затрудненията в придвижването на говеда и търговията се налага прилагането на все по-строги мерки. Независимо от тези усилия ТГ остава проблем за много европейски държави. Това се дължи главно на сложното взаимодействие на инфекциозния, епизоотичния и епидемичния процес в условията на човешката дейност и околната среда. Очевидно е, че мерките предприемани в различните страни много често са несравними. Пример за това е ситуацията с язовците в Англия. Поради това един негативен тест в популация говеда с висока степен на заразеност в Англия има по-малка диагностична и прогнозираща стойност, отколкото един негативен тест в страна свободна от ТГ, каквато е Дания. Тези резултати показват по-малка възможност за наличие на ТГ в Дания, отколкото в Англия. Положителните интрадермални тестове при говеда в Дания е по-вероятно да бъдат негативни и при кланичен преглед, отколкото такива тестове в Англия.

Основната цел на този модел е да се направи сравнителен анализ на ТГ в отделните държави членки като се посочат факторите от които зависи разпространението на заболяването и ключовите проблеми, които пречат на ерадикацията на ТГ.

След създаването на ЕС е разработено законодателство с конкретни мерки срещу ТГ- *Директива 64/432/ЕЕС*. До 2011 г има значителен прогрес в борбата с ТГ- през тази година Австрия, Белгия, Чехия, Дания, Естония, Финландия, Франция, Германия, Латвия, Люксембург, Холандия, Полша, Словакия, Словения, Швеция, Норвегия и Швейцария са официално свободни от ТГ (ОСТГ). Такъв статут имат по-голямата част на Северна Италия и Шотландия.

Контролът и ерадикацията на туберкулозата по говедата е проблем, който се дължи на сложното взаимодействие между инфекциозния агент, възприемчивия организъм и околната среда. Моделирането на множеството епизоотични ситуации при ТГ може да доведе до подобрене в разбирането на механизмите, по които различните комбинации на факторите и взаимодействия между тях влияят на възникването и протичането на епизоотичния процес, както и на резултатите от мерките за контрол. От

епизоотологична гледна точка тази концептуална рамка би помогнала да се определят, кои фактори влияят на разпространението на ТГ, ефективността на различните диагностични методи и мерките за контрол при различната епизоотична обстановка в отделните Европейски държави.

Концептуалната рамка изготвена от панела АНАВ цели да помогне да се разберат водещите фактори в икономическата, социалната и екологичната сфера имащи връзка с епизоотичната ситуация за ТГ в Европа. Целта на тази рамка е да:

1. обясни как промяната на един параметър влияе на различните аспекти на инфекциозния/епизоотичния процес, диагностиката и мерките за контрол;
2. определи параметрите, за които няма достатъчно данни, като се прецени техният ефект върху разпространението на ТГ;
3. изясни достоверността на различните видове и източници на данни за бъдещо събиране на информация;
4. формулира въпросите за оценка на риска в контекста на концептуалната рамка;
5. прецени начините за оптимална комуникация между различните компетентни органи и заинтересовани страни свързани с ТГ.

През периода 2006- 2011 г относителният дял на инфектираните с ТГ стада в Европа е леко възходящ. За същия период нивото на инфектираните стада нараства от 0,37% през 2007 до 0,60% през 2011 г. Следващите години няма тенденция за подобрене, а в няколко държави е обратното.

През 2011 г в съществуващите 1 361 55 стада в държави ОСТГ са регистрирани 194 положителни стада- Франция-173, Полша- 13, Холандия- 4, Германия- 3 и Белгия- 1. В държави, които не са ОСТГ (в тази група е и България) процентът на положителните стада нараства от 0,46% през 2007 г на 1,12% през 2011 г. Като цяло в 12 страни, които не са ОСТГ, са установени 17 102 положителни стада (1,12%) през 2011 г. Няколко ДЧ съобщават за изолирането на *M. bovis* при други видове домашни и диви животни, освен говеда.

Законодателството на Общността по отношение на ТГ включва *Директива 64/432/ЕЕС* (търговия с говеда и свине), *Директива 92/46 ЕЕС*, и законодателството за ко-финансиране на мерките за ерадикация на ТГ (*Директиви 77/391/ЕЕС* и *Решение 90/424/ЕЕС*). Директива 64/432 ЕЕС определя, че ДЧ или част от ДЧ могат да са ОСТГ, ако процентът на заразените с ТГ стада не надвишава 0,1% за 6 последователни години или най-малко 99,9% от стадата имат статут на ОСТГ в продължение на 6 последователни години.

Статут на официално свободни от ТГ нямат Обединеното кралство с 10 919 заразени стада, Ирландия с 5 063, Испания- 1 457, Италия- 414, Португалия- 113, Гърция- 166 и Румъния- 75. Със същия статут са България, Кипър, Литва и Малта, които не са обявили заразени стада. В тези 10 държави са регистрирани 1 443 690 стада говеда, от които 18 208 са положителни (1,26%). Независимо, че ЕС съфинансира програмите за ерадикация на ТГ в Ирландия, Италия, Португалия, Испания и Обединеното кралство, ситуацията в тези страни като цяло леко се влошава (3,23%

позитивни стада през 2011 и 3,42% - през 2012 г). В Италия и Испания има лека тенденция за подобрене, а в ОК и в Португалия е обратното. Във всички страни, които не се финансират за ерадикационни програми за ТГ се наблюдава леко повишаване на процента на заразените стада- 0,02% през 2011 и 0,03% през 2012 г. През 2012 г 16,2% от стадата в ОК са положителни, а в Ирландия- 4,4%. Територията на Шотландия обаче е официално свободна от ТГ.

За България определен риск създава обстановката в Гърция и Румъния със съответно 166 и 75 заразени стада, които са ДЧ и откъдето могат да се придвижват говеда със здравен сертификат, без граничен ветеринарен контрол. В 15 ДЧ причинителят на ТГ *M. bovis* е изолиран от диви свине, язовци, сърни, елени, бизони, ламы, свине, котки, овце, кози и кучета.

ЕФСА не е публикувала още данните за **2013 г**, но има няколко съобщения за влошаване на обстановката във Франция, Белгия и Испания. През тази година във Франция са регистрирани 47 първични и 6 вторични огнища на ТГ, като заболяването е разпространено в южната част на страната. Известно е, че основната причина за ТГ в ОК са язовците, но от 2005 г все повече нараства процентът на заразеност при тези животни във Франция и Испания. У нас язовецът е разпространен повсеместно в цялата страна. През 1997-98 г на остров Белене се изолира *M. bovis* при диви свине с изразени патологоанатомични изменения. **През първите 4 месеца на 2014 г** в Европа са обявени 61 епизоотични огнища на ТГ- Франция- 34, Англия- 12, Полша- 5 и България- 1.

През 2012 г Центърът за оценка на риска при БАБХ направи епизоотологичен анализ на ТГ в България за периода от 1972 до 2011 г Въз основа на този анализ и предишни публикации бе направена оценка на риска и прогноза за заболяването през 2013, 2014 и 2015 г. Използвани са три модела за прогнозиране: първи модел с прогноза за 2013, 2014 и 2015 г съответно за 5, 8 и 12 епизоотични огнища; втори модел- съответно 1, 3 и 5 епизоотични огнища; трети модел- съответно 2, 5 и 7 епизоотични огнища. Считаме, че промяната в обслужването на ветеринарните участъци след 2009 г е важен неблагоприятен фактор за влошаване на епизоотичната обстановка през 2013 и 2014 г. В общи линии установяването на нови епизоотични огнища в България съвпада с прогнозата на ЦОР от 2012 г. и тенденцията за влошаване на ситуацията в Европа като цяло.

Проф. Бойко Ликов

3.6.2014

Горепосочената информация ще бъде публикувана на електронната страница на Българска агенция по безопасност на храните (<http://www.babh.government.bg/bg/actualno-risk-evaluation.html>) и Националния фокален център на EFSA (http://focalpointbg.com/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid=78&lang=bg) към Центъра за оценка на риска.